

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING AKKREDITLASH
MILLIY TIZIMINI O'RGANISH**

Yaxshiyeva Nigina Akrom qizi ¹

¹ *Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti, 1-kurs magistranti*

E-mail: nnniginayaxshiyeva@gmail.uz; Tel: +998770059703

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 29.03.2025

Revised: 30.03.2025

Accepted: 31.03.2025

KALIT SO'ZLAR:

*Akkreditatsiya,
xavfsizlik, sifat,
akkreditatsiya tizimi,
sinov laboratoriyalari,
sertifikatsiyalashtirish,
qiyoslash, kalibrlash.*

Ushbu maqolamda bugungi kunda faoliyat olib borayotgan Akkreditatsiya organi haqida ma'lumotlar keltirib o'tiladi. Maqolamda Akkreditatsiya tizimining faoliyati, tashkiliy tuzulmasi haqida batafsil tushunchalar mavjud. O'zbekiston Respublikasida mahsulotlar sifati tizimi muhim rol o'ynaydi. Shuning uchun bizda sertifikatlashtirish va standartlashtirish hamda ularni akkreditsiyalash ishlari olib boriladi. Akkreditatsiya tizimining faoliyati, tashkiliy tuzulmasi haqida batafsil tushunchalar mavjud. O'zbekiston akkreditatsiya markazining ustuvor vazifalari va faoliyat yo'nalishlari haqida ham ma'lumotlar keltirib o'tilgan.

KIRISH. Xalqaro miqyosda ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlar rivojlanib, ilmiy-texnik taraqqiyot natijasida hayot darajasi ko'tarilib borayotgan hozirgi davrda iste'mol bozorida mahsulotlar va xizmatlarning sifati va xavfsizligi masalalarining dolzarbligi doimo oshib bormoqda. Bu jarayonda nafaqat bevosita iste'molga tayyor mahsulotlar va xizmatlarga e'tibor qaratishimiz lozim, balki ular hayot siklining barcha bosqichlari — yaratish, ishlab chiqish, saqlash, tashish, sotish va yo'q qilish, sifati va xavfsizligining ta'minlanishi bo'yicha nazoratni olib borishimiz kerak.

Xavfsizlik masalasi inson hayoti va sog'ligini himoya qilish bilan birga, atrof-muxit himoyasini ham o'z ichiga oladi. Xalqaro amaliyotda qabul qilingan atamaga ko'ra, **xavfsizlik** — bu zarar yetkazish mumkinligi bilan bog'liq, yo'l qo'yilmagan xavfning yo'qligi, **sifat** esa — mavjud xarakteristikalar majmuasining talablarga muvofiqligi darajasidir.

Xavfsizlik va sifat talablari ko'rilayotgan ob'ektga nisbatan ma'lum bir qoidalarni o'rnatish, texnik ko'rsatkichlarni me'yorlash orqali o'rnatiladi. Qoidalar va me'yornlarni o'rnatish standartlashtirish va texnik jixatdan tartibga solish faoliyatlari orqali amalga oshiriladi. [O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Muvofiqlikni baholash organlarini akkreditatsiyadan o'tkazish sohasidagi ishlarni takomillashtirishga doir](#)

=====

[qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida](#) 2019 yil 24 apreldagi 349-sonli qaroriga asosan akkreditatsiya bo'yicha ishlarni olib borish O'zbekiston Texnik jihatdan tartibga solish agentligi huzuridagi "[O'zbekiston akkreditatsiya markazi](#)" DUKga (keyingi o'rinlarda O'zbekiston akkreditatsiya markazi deb ataladi) yuklatilgan. Bu qarorda akkreditsiyalash organlarining vazifalari, faoliyat yo'nalishlari va ularning huquqiy vakolatlari ham keltirib o'tilgan.

O'zbekiston akkreditatsiya markazining ustuvor vazifalari va faoliyat yo'nalishlari:

- muvofiqlikni baholash organlarini akkreditatsiyadan o'tkazishda akkreditatsiya jarayonining betarafligi va xolisligini ta'minlagan holda manfaatlar to'qnashuviga yo'l qo'ymaslik;
- Akkreditatsiya bo'yicha Osiyo-Tinch okeani hamkorligiga (ARAS), Laboratoriyalar akkreditatsiyasi bo'yicha xalqaro tashkilotga (ILAC) va Akkreditatsiya bo'yicha xalqaro forumga (IAF) to'laqonli a'zo sifatida kirish;
- akkreditatsiya milliy tizimini xalqaro normalar va mezonlarga muvofiq doimiy ravishda rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash, ISO/IEC 17011 xalqaro standarti talablariga rioya qilish;
- akkreditatsiya tartib-taomillariga taalluqli zarur axborotni, shu jumladan, o'zining rasmiy veb-sayt orqali erkin olish imkoniyatini yaratish;
- O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomalari asosida akkreditatsiya bo'yicha ishlar natijalarining xorijiy mamlakatlar tomonidan e'tirof etilishini ta'minlash yuzasidan zarur choralar ko'rish;
- akkreditatsiyadan o'tkazilgan tashkilotlar va ularning akkreditatsiya sohasi to'g'risidagi ma'lumotlar bazasining shakllantirilishi va dolzarb holatda saqlanishini, shuningdek, tegishli axborotning maxfiyligiga rioya qilgan holda jamoatchilikning ulardan foydalanishini ta'minlash.

Ushbu qarorda muvofiqlikni baholash organlarini akkreditatsiyadan o'tkazish jarayonining betarafligi va ularni adolatli oqilonaligini ta'minlagan holda manfaatlar to'qnashuviga yo'l qo'ymaslik belgilab o'tilgan.

Akkreditlash tizimi – akkreditlashni amalga oshirish uchun protsedura va boshqaruvning o'z qoidalariga ega bo'lgan tizim.

Tizimning qonuniy hujjatlariga 2006 yil 17.07da Adliya Vazirligi tomonidan 1596-raqam bilan ro'yxatga olingan "Sertifikatlashtirish sohasidagi nazorat idoralari, bir turdagi mahsulotlarni sertifikatlashtirish bo'yicha idoralari, sinov o'lchash laboratoriya markazlarni akkreditlash qoidalarini" taalluqli.

Tizimda "akkreditatsiya" atamasi "o'rnatilgan talablarga mahsulotlar, xizmatlar, xodimlar va sifat tizimining muvofiqligini baholash va tasdiqlash bo'yicha muayyan ishlarni bajarish uchun huquqiga egaligini rasman tan olish" deb ta'riflangan.

=====

Akkreditlashtiruvchi idora bu “oʻrnatilgan talablarga mahsulotlar, xizmatlar, xodimlar va sifat tizimining muvofiqligini baholash va tasdiqlash boʻyicha faoliyatni amalga oshirish [uchun rasmiy vakolat beruvchi](#), davlat boshqaruv idorasidir.

Akkreditlashtirish boʻyicha Kengash bu “oʻtkazilgan akkreditlash natijalari boʻyicha qaror qabul qiluvchi milliy akkreditlash tizimining rahbariy idorasi”. Akkreditlash sohasi, bu “Muvofiqlikni tasdiqlash boʻyicha aniqlangan faoliyat sohasida muayyan ishlarni, yaʼni akkreditlashga taqdim qilingan va berilgan arizani bajarish”. Tizim quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

- milliy darajada tizimni tan olish;
- oʻzining qoida va protseduralarining mavjudligi;
- akkreditlashtirish obʼektlarining ishchi holati masalalari va xorijiy va xalqaro akkreditlash tizimlari bilan munosabatlarni rivojlantirish boʻyicha tizimini takomillashtirish;
- tizimda barcha yuridik va jismoniy shaxslarni qatnashishiga [imkoniyatlar mavjudligi](#);
- tizim aʼzolarining layoqatliligi, xodimlarmalakasining etarliligi, ularni vakolatlari hamda texnikaviy vositalar bilan taʼminlash;
- akkreditlash natijalari va protseduralarning xolisligi, adolatsiz qaror va kamsitishlar (haq-huquqlarini chegaralash)ning mavjud emasligi;
- tizimda oʻrnatilgan qatnashchilar yoki barcha qiziquvchilarga munosabati boʻyicha tayyorligi;
- akkreditlash natijalarini yuridik yoki jismoniy shaxslar taʼsirlaridan [xoli ekanligi](#);
- qarorlarni qabul qilish va ushbu tamoyillarga rioya qilish uchun tizimda rahbarlarning javobgarligi;
- tizim tuzilmasining maʼqulligi va akkreditlash protseduralari xarajatlarini kamaytirish;
- akkreditlash obʼektlari haqidagi, tijorat qiziqishiga taalluqli maʼlumotlarning maxfiyligi;
- akkreditlashtirishning barcha qatnashchilari uchun tekshirish va baholash usullarining ochiqqligi va maqbulligi.

Tizim xalqaro akkreditlashtirish tizimlari bilan kelishuv asosida oʻzaro faoliyat olib boradi.

- Akkreditlashtirishning maqsadlari boʻlib quyidagilar hisoblanadi: mahalliy mahsulotlar, xizmatlar va jarayonlar xavfsizligi, sifati va raqobatbardoshligini oshirish;

- xalqaro kelishuvlarda texnikaviy toʻsiqlarni bartaraf etish;
- sinov laboratoriyalari, qiyoslash va kalibrlash boʻyicha laboratoriyalar, nazorat va sertifikatlashtirish boʻyicha idoralar, metrologik xizmatlar va standartlashtirish boʻyicha xizmatlar faoliyatlari natijalarini xalqaro tan olinishini taʼminlash va texnikaviy layoqatliligini oshirish.

=====

Akkreditlashtirish vazifalari bo'lib me'yoriy hujjatlar talablariga muvofiq jismoniy shaxslar va tashkilotlar faoliyatining huquqiy rasman tasdiqlash hisoblanadi. Tizimda akkreditlashtirish ob'ektlari bo'lib quyidagilar hisoblanadi:

- sinov laboratoriyalari;
- qiyoslash va kalibrlash laboratoriyalari;
- mahsulot va xizmatlarni sertifikatlashtirish bo'yicha idoralar;
- menejment tizimlarni sertifikatlashtirish bo'yicha idoralar;
- nazorat idoralari;
- yuklashdan oldin inspeksiyasi bo'yicha maslahat firmalar;
- sifat bo'yicha ekspert-auditorlar.

Majburiy akkreditlashtirish ob'ektlariga qonunchilik faoliyatida amalga oshiriluvchi boshqariladigan sohalar kiradi.

Sertifikatlashtirish, standartlashtirish, metrologiya, sinash, nazorat, kalibrlash sohalarida o'zining faoliyati natijalarini xalqaro tizim darajasida va tizim qoidalari bo'yicha ixtiyoriy tartibda akkreditlangan kelishuvlar bo'yicha tan olinishga erishuvchi ob'ektlar bo'lishi mumkin.

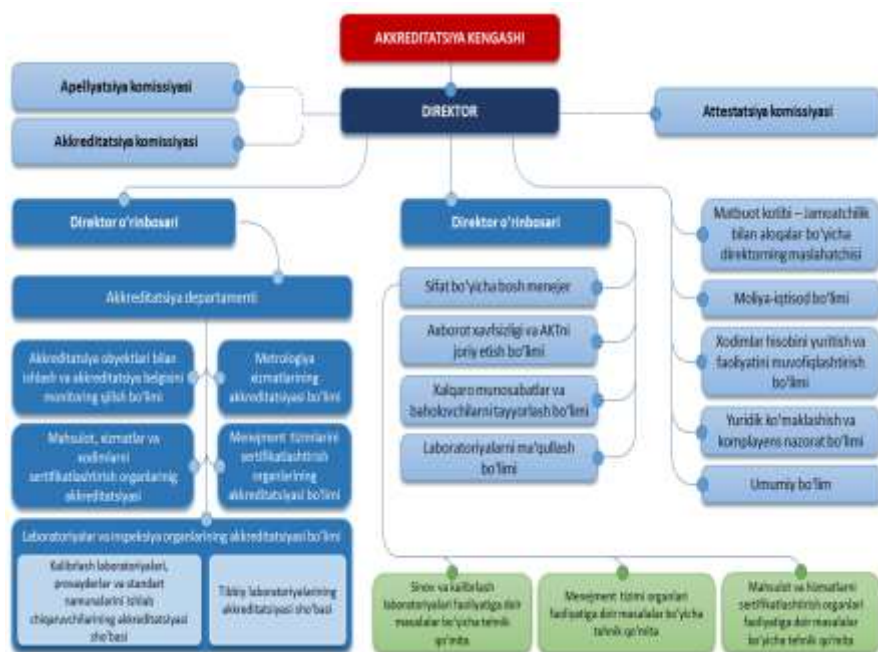
Birga qo'shiluvchi faoliyatlar, ya'ni tutash faoliyatlar, ikki va undan ortiq akkreditatsiya sohalar, ushbu sohalar bo'yicha ob'ektlarning barchasi akkreditlanishi lozim. Bunda akkreditlash bir vaqtning o'zida barcha talab qilingan sohalar yoki akkreditlash tartibiga qo'shimcha sohalarda bosqichma-bosqich o'tkazilishi mumkin.

Akkreditlashtirish milliy tizimi tuzilmasiga quyidagilar kiradi:

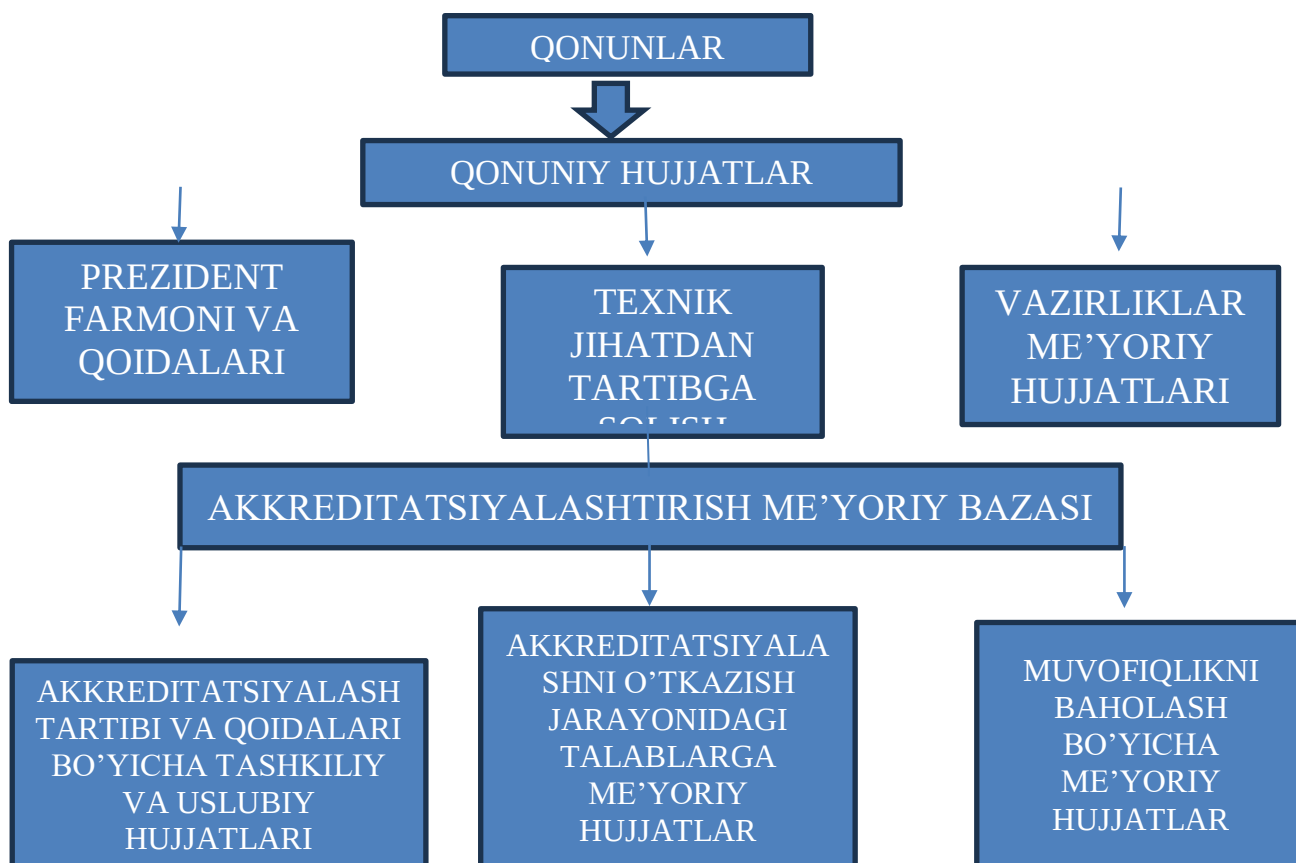
- akkreditlashtirish bo'yicha kengash;
- akkreditlashtirish bo'yicha idora ("O'zstandart" agentligi);
- ilmiy-uslubiy markaz (SMSITI);
- akkreditlashtirish ob'ektlari;
- akkreditatsiya bo'yicha ekspert-auditorlarga baholovchilar.

Akkreditlashtirish milliy tizimning tashkiliy tuzilmasi 1-jadvalimizda keltirilgan. Akkreditlashtirish bo'yicha kengash milliy darajada va davlat boshqaruv idoralari vakillari, akkreditlashtirish ob'ektlari hamda ishlab chiqaruvchilar, mahsulot iste'molchilari, tekshirish va nazorat ob'ektlari va o'lchash [vositalaridan foydalanuvchilar](#), shuningdek, boshqa qiziquvchi tashkilotlardan tarkib topgan.

1-jadval

Akkreditlashtirishning qonuniy va me'yoriy asoslari hamda bazasi 1-rasmda keltirilgan.

Akkreditlashtirish milliy tizimi tuzilmasiga quyidagilar kiradi:

- akkreditlashtirish bo'yicha kengash;

-
- akkreditlashtirish bo'yicha idora ("Akkreditatsiya markazi" DUK);
 - ilmiy-uslubiy markaz (Standartlar instituti);
 - akkreditlashtirish ob'ektlari;
 - akkreditatsiya bo'yicha ekspert-auditorlar (baholovchilar).